

אגרה על בקשות ביניים בהליכים אזרחיים - יעילה או מיותרת?

שימוש מושכל בפסיקת הוצאות, יגשים תכליות העומדות בבסיס התקנות

18:22 11.09.2011 מאת: מעוז רוט

לאחרונה פירסם משרד המשפטים טיוטת תקנות, הקובעת כי יש לחייב צדדים להליך אזרחי באגרה בגין הליך ביניים שייזמו. על הפרק ניצב אימוץ התקנות כחלק מהדין. אימוץ זה, ישפיע דרמטית על עורכי הדין העוסקים בליטיגציה, על לקוחותיהם ועל כלל הציבור.

דברי ההסבר לתקנות מפרטים את הנימוקים שבבסיסן: נימוק "כלכלי" לפיו בקשת ביניים הינה "הליך בתוך הליך" הכרוכה בעלויות דומות ומשכך - אין הצדקה לפטור מתשלום אגרה בגינה.

הנימוק הנוסף "חינוכי", לפיו אם יידעו הצדדים כי בקשות "תיקון" למיניהן תחויב בתשלום, ישקדו שקידה ראויה בטרם יגישו כתבי טענותיהם.

הנימוק השלישי "הרתעתי", לפיו די בחיוב צד באגרה עבור יצירת אפקט מצנן להגשת בקשות סרק.

המתנגדים - וכאלה יש לא מעט - טוענים כי, ערכית, מדובר בפגיעה בזכות הגישה לערכאות, בייחוד של אוכלוסיות מוחלשות ובהעדפת המדינה כבעלת דין הפטורה מתשלום אגרות, על פני צדדים "רגילים". פרקטית, הדבר עלול ליצור מצב בו לא יוגשו בקשות "מוצדקות" המקדמות יעילות דיונית.

נדמה כי דווקא בחינת התקנות במבחן היעילות, מגלה כי אין בהן לייעל ההליך משמעותית, נוכח שני קשיים: האחד, התייחסותן לכל סוגי הבקשות כאילו הן מקשה אחת. השני, הטלת מלוא המשקל על יוזם ההליך במקום על הסיבה לקיומו. נראה כי התקנות מניחות שפתיחה בהליכי ביניים פוגעת בהכרח ביעילות ההליך. ולא כך. קיימים סוגים שונים של הליכים, שיש בכוחם לייעל את ההליך ומשכך, יש לעודדם.

כך, בקשה לאיחוד תיקים מטעם נתבע, הניצב בפני כפל הליכים מיותר. ברור כי בקשה זו תביא ליעול ההליך, לחיסכון בזמן שיפוטי ולמניעת פסיקות סותרות. מאידך, קיימות בקשות שמשיקולי יעילות ראוי שלא לעודדן. כך הן בקשות להעברת דיון מחמת העדר סמכות מקומית (אליה מתייחסת הפסיקה כדוגמה מובהקת להשחתת זמן שיפוטי).

האמצעי הקיים בתקנות לצמצום בקשות מעין אלו הוא חלקי, כיוון שספק אם יש בגובה האגרות המוצע במסגרת התקנות (100 - 140 שקל) למנוע את הגשתן.

כמו כן, התעלמות מפעולות המשיב בהליך, יוצרת תמריץ שלילי להגשת בקשות יעילות אף שהסיבה להגשתן נעוצה במשיב. כך הוא המקרה שבו מוגשת תביעת סרק המאלצת נתבע להגיש בקשת לסילוקה. הפתרון לסיטואציה קיים בפסיקת הוצאות כנגד התובע.

בכך, מתבלטת הכפילות הקיימת בין חיוב בעל דין בתשלום אגרה לבין שימוש בפסיקת הוצאות.

הדרך הרצויה ליעול ההליך טמונה בפסיקת הוצאות ריאליות במסגרת הליכי הביניים ואכיפת תשלומן המייד. בכך, ינופו בקשות הסרק, תגבר ההרתעה מהגשת כתבי טענות חסרים ותושג היעילות הנכספת. פסיקת הוצאות משפט משמעותיות ומיידיות תיצור אפקט חינוכי ומרתיע - בשונה מחיוב באגרה - גם כלפי המשיב.

אם כן, הפתרון קיים. ייעול ההליך טמון ביישומו הנכון על ידי בתי המשפט.

נדמה כי בתי המשפט לא עושים שימוש מיטבי בכלי דיוני חשוב זה ולכן נולדים רעיונות חקיקתיים שאין בהם צורך אמיתי.

שימוש מושכל בפסיקת הוצאות, יגשים תכליות העומדות בבסיס התקנות וייתר צורך בהן. הגלגל קיים ולא צריך להמציאו

מחדש.

הכותב הוא עו"ד, מחלקת ליטיגציה משרד ש. פרידמן ושות'